

V roce 1997 se konalo v New Yorku 19. zvláštní zasedání Valného shromáždění OSN pod názvem „Rio+5“ (pět let po světové konferenci o udržitelném rozvoji v Rio de Janeiru). Na tomto zasedání se dohodly čtyři země - Brazílie, Německo, Singapur a JAR - na tom, že zahájí „Světovou iniciativu pro trvale udržitelný rozvoj“. Hlavním záměrem iniciativy je najít potřebná (a nutná) řešení sociálně a environmentálně přijatelného urbánního rozvoje.

Výše uvedené země zorganizovaly čtyři přípravné konference s následujícími názvy:

- Světová konference o modelových městech (Singapur, 19.-21. 4 1999),
- Evropské metropolitní regiony - strategie trvale udržitelného rozvoje (Essen, 15.-17. 9. 1999),
- Africká řešení: směrem k trvale udržitelnému urbánnímu rozvoji (Pretoria, 27. - 28. 3. 2000),
- Urbánní management pro trvale udržitelný rozvoj v Latinské Americe a Karibiku (Rio de Janeiro, 24. - 26. 4. 2000).

Ve dnech 4. - 6. července proběhla jako vyvrcholení této iniciativy v berlínském Mezinárodním kongresovém centru světová konference o budoucnosti měst pod názvem URBAN 21. Konference, kterou v jejím úvodu pozdravili mj. německý spolkový kancléř Gerhard Schröder a generální tajemník OSN Kofi A. Annan, se zabývala především řešením důsledků překotně se rozvíjejících měst v globálním měřítku. Už v roce 2025 budou dvě třetiny světové populace žít ve městech. Znamená to, že kvalitu života člověka jako druhu bude určovat stále více fenomén města, a že urbánní politika v celosvětovém, národním i místním měřítku bude hrát narůstající, ba klíčovou roli.

Otázka, platící pro všechny světové regiony, tak, jak ji připravila komise sestavená z předních světových expertů, zní: „Jak můžeme ovlivnit rozvoj měst tak, aby se všichni jejich obyvatelé při zachování kulturních rozdílů podíleli na ekonomickém, technickém a sociálním pokroku a mohli tak ovlivnit prostředí, ve kterém žijí?“

Konference URBAN 21 se pokusila nalézt odpověď na tuto a z ní vyplývající další otázky.

Třídenní jednání bezmála tři tisíc účastníků jak v plénu, tak v jednotlivých sekcích, sympoziích a panelových diskusích směřovalo prostřednictvím návrhů a připomínek, vzešlých z diskuse, k závěrečné deklaraci, jejíž český překlad zde uvádím.

Lubor Fridrich

BERLÍNSKÁ DEKLARACE O BUDOUCNOSTI MĚST, 6. července 2000

My, občané a představitelé tisíce měst, vlád a občanských sdružení z více než sta zemí všech částí světa, jsme se setkali v Berlíně mezi 4. a 6. červencem 2000 na Světové konferenci o budoucnosti měst - URBAN 21. Zároveň se zveřejněním považujeme tuto deklaraci za příspěvek ke zvláštnímu zasedání Valného shromáždění OSN - Istanbul+5.

Konstatujeme následující reality:

- Poprvé v historii lidstva bude většina ze šesti miliard lidí žít ve městech.
- Svět čelí prudkému nárůstu obyvatelstva měst, zejména v rozvojových zemích.
- Chudoba ve městech, dotýkající se obzvláště žen a dětí, narůstá - každý čtvrtý obyvatel měst žije pod hranicí chudoby.
- V mnoha zemích se sociální podmínky nadále zhoršují a zdraví a blahobyt jejich obyvatel jsou ohroženy epidemií HIV a opětovným výskytem závažných infekčních chorob.
- Žijeme ve světě velké různorodosti, ve kterém neexistuje žádná jednoduchá odpověď na problémy a úkoly, kterým naše města čelí.
- Mnoho měst, čelících překotnému růstu, nestačí zvládat úkoly, jakými jsou zajištění zaměstnanosti, odpovídajícího bydlení a dalších základních potřeb svých obyvatel.

- Některá dynamická města dosáhla co do rozvoje slušných výsledků - podstatného omezení chudoby, eliminace negramotnosti, vzdělání a posílení pozice žen a snížení porodnosti.
- Jiná města čelí stárnutí populace, urbánnímu úpadku, neudržitelnému využívání zdrojů a potřebě úprav a změn.
- Žádné město nikde na světě není bez problémů a především, žádné není opravdu trvale udržitelné.

Také jsme vzali v potaz následující trendy, plně si vědomi jejich pozitivních i negativních aspektů:

- Globalizace a informačně technická revoluce bude stále více vytvářet svět bez hranic s novou úlohou měst.
- Jednotlivé ekonomiky a společnosti budou stále více založeny na vzdělání a vědomostech.
- Svět se stává netoliko společenstvím národních států, ale také galaxií vzájemně propojených měst.
- Na moci se stále rovnoměrněji podílejí vlády, regiony a města.
- Vedení měst je stále více demokratičtější.
- Narůstá povědomí o právech žen, nedělitelnosti lidských práv a potřebě spoluúčasti a dohledu na životní prostředí.
- Rozvíjejí se nová partnerství mezi veřejným sektorem, soukromým sektorem a občanskou společností.

Vyhlašujeme následující principy:

- Princip trvale udržitelného rozvoje;
- Princip „nediskriminace“ a rovnosti pohlaví;
- Princip kulturní a náboženské tolerance;
- Princip řádné vlády;
- Princip subsidiarity;
- Princip vzájemné závislosti;
- Princip lidské solidarity.

Taktéž věříme, že, v různé míře a při různých prioritách, všechny lidské bytosti, bez ohledu na rasu, náboženství a pohlaví, sdílejí určité společné aspirace, které by města měla naplnit:

- Osvobození od chudoby.

- Vyhovující práce s odpovídajícím příjmem.
  - Život v ekologické harmonii s přírodou.
  - Přístup k čistému vzduchu, nezávadné vodě a odpovídající kanalizaci.
  - Odpovídající bydlení a zajištění majetku.
  - Snadná dostupnost mezi domovem a prací, obchody, školami a dalšími cíli.
  - Život ve stabilních a celistvých společenstvích přátel a sousedů.
  - Uplatnění politických práv, spojených s občanstvím, včetně práva na participaci v rozhodovacím procesu a práva na přístup k informacím a spravedlnosti.
- Doporučujeme tedy jako nejnaléhavější následující akce:
- Města a ostatní úroveň veřejné správy mají uplatňovat efektivní urbánní politiky a plánovací postupy tak, aby integrovaly sociální, ekonomická, environmentální a prostorová hlediska rozvoje při uznání vzájemné závislosti mezi městem a regionem a mezi městskými, venkovskými a přírodními oblastmi.
  - Města mají usilovat o zmírnění chudoby a vycházet vstříc základním potřebám svých občanů podporou ekonomických příležitostí a umožněním obecní činnosti.
  - Města mají přijmout sociální politiky a opatření, vedoucí k omezení násilí a kriminality.
  - Města si mají osvojit informační a komunikační technologie a podporovat celoživotní vzdělávání všech svých obyvatel tak, aby se stala „učeními městy“ a dosáhla globální konkurenceschopnosti.
  - Města mají podporovat využití environmentálně šetrných technologií a materiálů, včetně obnovitelných zdrojů energie a vyšší hospodárnosti při užívání přírodních zdrojů.
  - Města mají usilovat o podporu místního hospodářského rozvoje, včetně uznání role neformálního sektoru a jeho zahrnutí do formální ekonomiky.
  - Města mají, ve spolupráci s ostatními stupni veřejné správy, zajistit podněty a předpisy a vymezit mantinely, které podnítky soukromý sektor myslit globálně, jednat lokálně a pomoci chudým nediskriminujícím způsobem.
  - Města mají tam, kde je to možné, přijmout a zahrnout nelegální sídliště do existující urbánní struktury a do společnosti.
  - Města mají chránit své historické dědictví a usilovat o to stát se krásnými místy, takovými, kde umění, kultura, architektura a krajina přináší lidem radost a inspiraci.
  - Města mají přijmout odpovídající plány využití území a prováděcí předpisy s ohledem na podporu pulzující ekonomiky, funkčního trhu s pozemky dostupného bydlení a odpovídající infrastruktury.
  - Města mají podporovat rozvoj vhodného systému veřejné dopravy, která bude rychlá, bezpečná, dostupná jak místně, tak finančně. Mají také lépe organizovat užívání soukromých automobilů a povzbuzovat využití environmentálně šetrných dopravních prostředků.
  - Města se mají pokusit o dosažení správné rovnováhy mezi přírodním a zastavěným prostředím a vyvinout činnost, spojenou se snížením znečištění vzduchu, vody a půdy a se snížením hluku, a takto zlepšit kvalitu života svých občanů.
  - Města mají mít vyřešeny své vztahy ke všem svým občanům, bez diskriminace, v souladu s principy demokracie a kvalitní veřejné správy se zvláštním zřetelem na ženy, mládež a menšiny.
  - Města mají ustavovat fóra, bilaterální a multilaterální partnerství tak, aby umožnila vytváření sítí, vzájemnou pomoc a rychlejší šíření zkušeností.
  - Nevládním a dobrovolným obecním organizacím má být umožněno plně participovat na vyrovnaném a trvale udržitelném rozvoji.
  - Soukromý sektor - místní, národní i mezinárodní - má uplatnit finanční nástroje a investice takovým způsobem, aby podporoval trvale udržitelný urbánní rozvoj.
  - Ústřední vlády by měly věnovat velkou pozornost svým politikám urbánního rozvoje v rámci celostátních a regionálních politik.
  - Celostátní a regionální veřejná správa má zajistit, aby města měla dostatečnou moc a zdroje pro uskutečňování svých funkcí a odpovědností.
  - Světová banka, Rozvojový program OSN, Centrum pro lidská sídla OSN a další mezinárodní organizace a bilaterální dárci mají zintenzívnit svou spolupráci s městy, nevládními a dobrovolnými obecními organizacemi na poli bydlení, urbánního rozvoje a zmírnění chudoby.

Na závěr optimistická poznámka.

Vstupujeme do urbánního tisíciletí. Města, vždy motory ekonomického růstu a inkubátory civilizace, jsou dnes obklíčena ohromnými úkoly. Miliony mužů, žen a dětí čelí dennímu boji o přežití. Jsme to schopni zvrátit? Můžeme našim lidem poskytnout naději na světlejší budoucnost? Věříme, že pokud využijeme pozitivních sil vzdělání a udržitelného rozvoje, globalizace a informačních technologií, demokracie a správného řízení, zrovnoprávnění žen a občanské společnosti, pak skutečně postavíme města krásy, ekologie, ekonomie a sociální spravedlnosti.

Přeložil -lf-